

A LIBANONI VÁLSÁG NAGY REJTÉLYE

A világlapok évek hosszú során át úgy emlegették Libanont, mint az idegenforgalom egyik legkedveltebb országát, mint a virágzó üzleti élet államát. Most viszont ennek az országnak a térképe sokkal többször jelenik meg a lapok hasábjain, de a képaláírások mindig tragédiáról számolnak be, a legnagyobból, amely egy országot sújthat. Leggyakrabban arról, hogy Libanon haldoklik, süllyed, hogy Közel-Kelet egykori Svájcának térképét sötét színek árnyékolják, az ókori főnóciák országát a szétesés, a szakadás veszélye fenyegeti.

Alig egy évtizeddel ezelőtt Libanonban még minden virágzott, az üzlet, az idegenforgalom, a bankügyletek. Úgy tűnt, hogy ez a kis, alig 10 400 négyzetkilométernyi, ország jólétben úszik. Bejrútban, Közel- és Közép-Kelet kapujában, majd 50 lap jelent meg, képviselve az arab világ és a nemzetközi élet valmennyi irányzatát. Néhány lap és folyóirat jelent meg francia és angol nyelven. Úgy hírlík, hogy amikor a legjobban ment nekik, a libanoniak meghívták Tinenberg világhírű közgazdászt és tervezőt, hogy készítsen nekik programot arra, hogyan élhetnének még jobban. A szorgalmas hollandiai munkába is állt és több hónapos kutatómunka után nagyjából ezt mondta: a mai tudomány minden szabálya szerint nektek már rég tönkre kellett volna mennetek. Mivel ennek éppen ellenkezője történt, csináljátok csak tovább, amit eddig csináltatok. A libanoniak kissé szomorkásan vették tudomásul ezt a bölcs megállapítást, de biztosra vették, hogy továbbra is sikeresen intézik majd ügyeiket. Sohasem félték attól, hogy találékonyaságuk, üzleti érzékük elhomályosul, pedig a fellegek már gyülekezni kezdtek.

A vihar előszelére nem sokáig kellett várni. Az arab hadseregeknek az 1967. évi júniusi háborúban elszenvedett katonai vereségét közös csapásként fogták fel, de csak erkölcsileg érintette őket. Ami az üzletet illeti, az ugyanúgy ment, mint előzőleg, vagy talán még jobban is. Régebben el is hangzott olyasmi, hogy ha az araboknak nem lenne Bejrútjuk és Libanonjuk, akkor ki kellene találni. A háborúban vereséget szenvedett arab országokban ugyanis mindenki a maga módján magya-

rázta a katasztrófa okát és természetesen mást vádolva. A bejrúti sajtó viszont minden szempontból, minden nézetet figyelembe véve foglalkozott vele. Számptalan tanács volt arra nézve is, hogy mit kell tenni, s az arab világ mozgásba jött. Leggyorsabban a palesztinok találták fel magukat. A világszerte szétforgácsolt menekülttáboraikban már a júniusi háború előtt felismerték, hogy senki sem oldhatja meg helyettük problémájukat, maguknak kell kezükbe venni a sorsukat.

Az előző indítékok után most még egy újat kaptak — egész országuk megszállás alá került. Ez adott nekik új erőt. Nem akartak térden állni a diadalmas izraeli hadsereg előtt, és amikor a többi arab legkevésbé várta volna, megkezdték felszabadítási háborújukat. Az első gerillaakciók jelentős sikereket hoztak. A palesztin kommandók, a fedainok erkölcsi ereje napról napra növekedett. Az arabok mindinkább magukénak kezdték érezni ezt az egyenlőtlen harcot, azt várva tőle, hogy róluk is lemossa a gyalázatot. A mozgalom tömegessé, erőssé, jól szervezetté vált. A fedainok Jordánia, Szíria és Libanon területéről szinte napról napra hajtották végre akcióikat az izraeli megszállás alatt lévő területen. Időnként megütköztek az izraeli hadsereggel is és ezekben az összecsapásokban a gerillataktikával olyan csapásokat mértek az ellenségre, amilyenhez győztesek nem szoktak hozzá.

A palesztin harcosok legfőbb támasza Jordániában és Libanon déli részén volt, az utóbbinak hegyvidékén, amely gyorsan a Fatahland (a Fatah országa, a legerősebb palesztin szervezetről) nevet kapta. Szíria kevésbé engedte meg a palesztin kommandók szabad tevékenységét. Ebben az időben azonban az arab országoknak megfelelték ezek az akciók. Az arab tömegek teljes egészében helyeselték és támogatták őket. Számukra ez volt a bizonyítéka annak, hogy júniusban csak ütközetet vesztettek, nem pedig háborút. Idővel azonban tovább bonyolódott a helyzet. A palesztin mozgalom ereje lassan zavarni kezdte a kormányokat. Kezdték korlátozni a fedainok tevékenységét. A palesztin mozgalom ezzel szembeállt és nemcsak támogatást, hanem szabad kezet is kért az araboktól. Az összeütközések elszaporodtak. Az arab világ hangulata azonban hozzájárult ahhoz, hogy 1969. november 3-án létrejöjjék Kairóban a megegyezés a libanoni kormánnyal, amely elismeri Libanon szuverenitását de a palesztinok teljes szabadságát is. Ez a megegyezés adta meg az alapot a későbbi nemzetközi tevékenységhez. Öt évvel a kairói megegyezés után az ENSZ határozatot fogadott el, amely a palesztin népnek jogot ad minden eszköz felhasználására, hogy kiharcolja jogát a hazára, saját államra.

A kairói egyezmény ugyanakkor Libanon első szembenézése volt az új realitással. Egy évvel később a kérdés még kiélezettebben vetődött fel. A jordániai kormány ugyanis úgy mérte fel, hogy a palesztin mozgalom erősödésével „állam lett az államban” és a mozgalommal való leszámolás mellett döntött. Ekkor következett be a Fekete Szeptember néven ismert esemény, amikor is a palesztin kommandók heves ütközetek után nem tudtak ellenállni a jordániai tankok és hadsereg rohamá-

nak. Úgy döntöttek, hogy Szírián át visszavonulnak Libanonba. Politikai vezetőségüket és intézményeiket Bejrutban helyezték el, amely akkor még nyílt város volt. A jordániai eseményeket a mozgalom vezetői „arab szégyenként” fogták fel, de nem tekintették vereségnek. A harci tevékenység nem csökkent, ellenkezőleg, növekedett. Elszaporodtak a támadások Izrael ellen, gerillaakciók voltak nemcsak a határvidéken, hanem hátszágban is, még Tel Avivot és a többi várost sem kímélték. Ezeket az akciókat az Al Fatah nevű vezető harci osztag szervezte, míg a többi szervezet látványos akciókra vállalkozott és vállalkozik — repülőgépeket rabolnak el, nagykövetségeket szállnak meg, behatolnak az izraeli sportolók táborába a müncheni olimpián. Ezzel párhuzamosan szervezetileg és politikailag is erősödik a mozgalom. Izrael mindent megtesz megsemmisítésére. A legpusztítóbb fegyvereket is beveti. A légiőrő tehetetlen embereket, a menekülttáborokban élő nőket és gyerekeket bombázza Libanon-szerre, főleg az ország déli részén. A támadások azonban mintha csak új erőt adnának a palesztin harcosoknak, az egész palesztin népnek.

Az októberi háború kitörése a Sinai-félszigeten és a Golan-fennsíkon új mozzanatokot vitt a közel-keleti válságba. Először bizonyosodik be, hogy az izraeli hadsereg nem legyőzhetetlen. A Szezei-csatorna Bar Lev erődítményét, amelyet gyakran a világhírű Maginot vonallal hasonlítottak össze, egy éjszaka elfoglalták. Az egyiptomi hadsereg felszabadította a Szezei-csatornát és a Sínai-félsziget egy részét. Szíriának kevesebb sikerei voltak a Golan-fennsíkon, de a szovjet gyártmányú SAM—6 rakétákkal feltartóztatta az izraeli légiőrőt és sok repülőgépet megsemmisített. Az izraeli katonákra és a lakosságra ismeretlen erkölcsi csapást mértek. Ezekben a napokban nagy változások történtek Libanonban is. Habár hadserege nem vett részt közvetlenül a harcokban, azért nem is maradt teljesen semleges. A libanoni kikötők és utak szolgáltak a szíriai hadsereg ellátására.

Az októberi háború fordulópont Libanon és a libanoniak számára. Igaz, hogy az üzlet továbbra is virágzott, de sok minden változni kezdett. Libanon sokáig kívülről nézte az arab világ történéseit, de most ez a külső világ mind közvetlenebbül megnyilatkozott az országon belüli erőviszonyokban is. Az októberi háború utat nyitott Izraelnek az Egyiptommal és Szíriával való megegyezés felé. Jordánia kívül maradt a háborún, de mindent megtett annak bizonyítására, hogy ő is érdekelt. A leglátványosabb lépés e téren az javaslat volt, hogy hozzák létre a jordániai—palesztinai föderációt, amely Jordánia számára lehetővé tette volna Ciszjordánia visszaszerzését. A későbbi események, főképp Szadat egyiptomi elnök jeruzsálemi látogatása és az amerikai védnökséggel megkötött különbéke, új felsorakozást indított el az arab világban. Ennek hatása drámaian megmutatkozott Libanonban.

Az 1973. évi októberi háború után a libanoniak mind közvetlenebbül kezdték érezni a változást. Attól kezdtek félni, hogy hamarosan megváltozik Közel-Kelet földrajzi, vagy legalábbis politikai térképe.

Jelentkeztek a társadalmi és politikai megrázkódtatások első jelei. A sütő- és dohányiparban lejátszódott sztrájkokat új és nagy horderejű eseményként jegyezték fel. Az egyetemista tüntetések és a zavargások mindennaposá váltak. Az elavult közoktatási rendszer megváltoztatása mellett mind gyakrabban követelték az elavult politikai rendszer megváltoztatását. Ez a rendszer a törzsfőnökök, zaimák 1943. évi szóbeli megállapodásán alapult és a hatalom megosztásának vallási kulcsát tartalmazta. Habár Libanonban 17 vallási közösség él, az uralkodók a maroniták, a kereszténység egy sajátos változata, mellettük a szuniták és a siiták. Formálisan léteztek politikai pártok, de a parlamenti helyek megosztását a vallási kulcs döntötte el. Így például közismert volt, hogy a maroniták, a többi keresztény egyházközösséggel együtt, 54 parlamenti helyet birtokolnak, míg a mohamedán csoportok 45-öt. A maronitákat illeti meg az államfő és a hadsereg főparancsnokának posztja. A szuniták adják a miniszterelnököt, a siiták pedig a parlament elnökét. Ilyen alapon osztozkodtak meg a többi fontosabb tisztségen is.

A modern korszak azonban az államrendszer megfelelő fölépítését követelte meg, hiába működött ez mindeddig kifogástalanul. Különösen a siiták érezték magukat érintettnek, mivel időközben létszámuk gyarapodott és követelni kezdték az őket megillető helyet. A szuniták és a siiták hamarosan közös frontba tömörültek. Ütőerejüket a világgal szoros kapcsolatban állva növekvő és iskolázó ifjúság adta meg. A maroniták támasza a furcsa politikai és félkatonai Kataeb mozgalom, ismertebben a falanga és a Nemzeti Liberális Párt volt. Egy talpalatnyit sem akartak feladni a szóbeli egyezményrel számukra biztosított és már rég elavulttá vált pozícióikból. A szunita törzsfőnöknek évtizedekig megfelelt az általuk játszott szerep, de nyilvánosan nem mertek szembeszégni a tömegekkel. Mindez arra utalt, hogy elkerülhetetlen az összecsapás a kiváltságok és az igen viharos fejlődés során jelentkező erők között. Az arab világ történései, főleg pedig a palesztinok jelenléte és felszabadító mozgalmuk tevékenysége, csak meggyorsították a közelgő válságot.

A falanga Pier Gemail és Camil Chamun vezetésével nemcsak konzervatív maradt, hanem mindinkább szélsőségesé, terrorista lelkületűvé vált. A másik oldalon a hagyományos szervezetek mellett mind szervezetesebben jelentkeztek az új erők, az arab nacionalisták, progresszivisták, szocialisták, marxisták. Gemail és Chamun hívei között többségben voltak a keresztények, míg a másik oldalon a mohamedánok, és ezért kezdetben úgy tűnt, hogy vallási viszályról van szó, nem pedig politikai és társadalmi harcról, elsősorban pedig a libanoni sajátos helyzetből fakadó összeütközésből. Idővel a helyzet még összetettebbé vált, de sohasem vezetett volna ilyen tragikus fejleményekhez, ha a libanoni erők között más a viszony.

A polgárháború első ütközete Bejrútban és az ország déli részén Szaid városban játszódott el. Chamun, Libanon akkori elnöke 1958-ban a

hasonló belső válság megelőzésére, vagyis az arab nacionalisták a libanoni konzervatívok összeütközésére úgy keresett gyógyírt, hogy behívta az amerikai tengerészgyalogokat. Később ugyanez a Chamun inkább üzletemberré vált és a japánok segítségével korszerű halfeldolgozó ipart teremtett. Szembeszálltak vele Libanon déli részének szegény halászszaí, mivel a modern ipartól egzisztenciájukat féltették. A libanoni nacionalisták és progresszivisták a halászok segítségére siettek. Szaiban tömegtüntetés kezdődött. Az első sorokban haladt Marauf Szaad, tekintélyes nacionalista, parlamenti képviselő, politikus. A rendőrség tüzet nyitott és Szaadot megölte. Egész Libanon felhördült ezekben a márciusi napokban 1974-ben. A belső válság egyszerre éles formát öltött. A maroniták nem voltak képesek szembenézni a valósággal, ezért a palesztinokat okolták minden bajért. A helyzet napról napra forróbbá vált. Megtörténtek az első összecsapások a falanga harcosai és a palesztin kommandók között. Valamivel később a libanoni hadsereg is közbelépett, repülőgépei bombázták a palesztin menekülttáborokat, azzal az érveléssel, hogy ott vannak a komandó támaszpontok.

A válság mind jobban elmélyült és megindult az erők polarizálódása. A palesztinok oldalán sorakoztak fel a nacionalisták és a progresszivisták, akik között sok a keresztény is. A kormányban lévő pozíciókat kihasználva a falangisták és a liberálisok a kairói egyezmény megsemmisítésén dolgoztak. A palesztinok és a létrejött Nemzeti Haladó Front nem hajlandók visszakozni. Egymást érik az összecsapások, majd a tüzszünetek és a fegyvernagyvási időszakok. Mindennek azonban csak ideiglenes jellege van. Az állami lepel mögé bújva a falangisták és a liberálisok mind hangosabban emlegetik a „katasztrófális veszélyeket”.

Ebben a légkörben elég volt egyetlen új incidens, hogy a felgyülemlett szenvedélyek kirobbanjanak és olyan vérontáshoz, pusztításhoz vezessenek, amelyet bárki elképzelhetetlennek tartott volna. A maroniták ugyanis 1975. április 13-án Ain Rumane bejrúti negyedben új templomot szenteltek föl. A másik oldalon a palesztinok éppen aznap ünnepelték harcuk egyik jelentős évfordulóját. Az ünnepség után a palesztinok visszatérőben voltak a Tal El Zaatar menekülttáborba. Útjuk az új maronita templom mellett vezetett el. A falanga felfegyverzett tagjai itt föltartóztatták őket és tüzet nyitottak a palesztin autóbuszra. Huszonhét palesztinait megöltek, 19-et megsebesítettek, köztük voltak nők és gyerekek is. Minden arra utalt, hogy szándékosan akarták kiprovokálni az összecsapást, holott a maronita vezetők „tudatos palesztin provokációról” beszéltek. A halottak és sebesültek között keresztények is voltak. Az Ain Rumane negyedben történt incidens robbantotta ki az azóta is tartó és szinte kilátástalanná vált polgárháborút.

Izrael nem ismeri el a palesztinok polgári és politikai jogát, sőt még a palesztin nép létezését sem. Mégis több mint egy évtizeden át minden erejét latba vetette a „nem létező” palesztinok, főképp felszabadítási mozgalmuk megsemmisítésére. Ezt a harcot Izrael az állami terrorizmus szintjére emelte, megszegve minden nemzetközi szabályt és törvényt.

A palesztinok azonban állták a csapásokat. Nemcsak katonailag maradtak talpon, hanem mind jobban meg is erősödtek, úgyhogy Libanon déli részén már nehézfegyverekkel és mintegy 60 tankkal is rendelkeznek. Ezzel párhuzamosan növekedett a palesztin mozgalom politikai ereje. Jelentős sikereket értek el a felszabadító mozgalom nemzetközi státusának elismertetésében. A palesztin mozgalom támaszt talált a világ haladó erőiben. Igen aktívvá lett az elnemkötelezettség mozgalmában és pozícióit az ENSZ is elismerte. Másrészt, Izrael nemcsak nem tudta kivívni a „végső” katonai győzelmet, hanem politikailag is mind jobban elszigetelődött. Még az USA — amely mindvégig Izrael mellett állott — sem helyeselte mindannyiszor a Tel Aviv-i kormány lépéseit.

Ebben a légkörben az Ain Rumaneban lejárásodott vérengzés kettős értelmet kapott. Katonailag a falangisták megmutatták, hogy nyílt háborút akarnak indítani a palesztinok ellen, azzal a végső céllal, amelyet Izraelnek addig nem sikerült elérnie. Politikailag szándékuk az volt, hogy fegyverrel megőrizték uralkodó pozícióikat Libanonban. Már ekkor nyilvánvaló volt, hogy Izrael „természetes” szövetségesei. Nem sokkal később fény derült rá, hogy már akkor titkos megállapodás volt, a libanoni maroniták és az izraeli kormány között. Így kezdődött a vérontás, a pusztítás, mindaz a szörnyűség, amellyel egy ilyen polgárháború járhat. A Nemzeti Haladó Front, a palesztinokkal együtt, szembeszegült a falangisták agresszív politikájával és felvette a könyörtelen harcot. A libanoni erők polarizálódása az arab világ erőit is megosztotta. A libanoni polgárháború gyorsan egész Közel-Kelet válságának tűzfészkevé vált.

Libanonban 1975 áprilisától 1976 novemberéig a polgárháború a két csoport, a maroniták—liberálisok és a nacionalisták—progresszivisták—palesztinok harca volt. Ebben az időszakban Bejrút egész városrészeit döntötték romba. Létrejöttek azok a határvonalak, amelyek mögött a két erő felsorakozott. Az áldozatokra és veszteségekre való tekintet nélkül egyik fél sem tett engedményt. Számos ütközet volt, de még mindig voltak „oázisok”, amelyek egyik félhez sem tartoztak. A bejrúti kikötőben és Tal El Zaatar palesztin menekülttábor körül 1976 nyarán lejárásodott a polgárháború legszörnyűbb ütközete. Háromezer palesztin 56 napig volt ostromgyűrűben. A palesztinok között számos libanoni, arab, de a világ más részéről érkező önkéntes is volt. A világlapok sokat írtak egy svéd orvosnőről, aki a sebesülteket és a betegeket ápolta Tal El Zaatarban. A falangisták ágyúkkal lötték a menekülttábort mindaddig, amíg a védők be nem ismerték a teljes vereséget. Az ütközetet kevesen éltek át, de akik életben maradtak, azok is a falangista golyók vagy török áldozatává váltak. Tal El Zaatar védői között sok keresztény is volt. A falangistákat azonban ez nem zavarta, mert szerintük ezek a keresztények is a „halálos ellenség” oldalán álltak.

Mindezzel a libanoni polgárháború katasztrófális méreteket öltött. Az arab országok megpróbálták föltartóztatni a vérontást és Rijad

szaúd-arábiai fővárosban megállapodás jött létre, hogy a tűzszünet ki-
eszközlésére arab erőket küldenek Libanonba. Ez ideiglenes fegyver-
nyugvást teremtett. A harcok azonban ismét föllángoltak. Nemsokára
a nemzeti-progresszív és palesztin erők jobb helyzetbe kerültek. A ve-
szélyt látva a falangisták Szíria segítségét kérték. A szíriai erők, ame-
lyek addig a palesztin békefenntartó erők részét képezték, eleget tettek
a fölhívásnak és a szíriai katonaság 1976 novemberében tömegesen be-
vonult Libanonba. A falangisták megmentőként fogadják őket. A prog-
resszivisták és a palesztinok pedig haraggal és kételyekkel. Kamal
Dzsumblat, az egyik vezető libanoni és arab politikus és gondolkodó,
a Nemzeti Haladó Front és Libanon Haladó Szocialista Pártjának ve-
zetője elítéli Damaszkusz magatartását. Azzal vádolja Szíriát, hogy
lehetetlenné tette a válság libanoni megoldását. Damaszkusz erre az-
zal a váddal válaszolt, hogy Dzsumblat le akarta mészárolni a maro-
nitákat. A bevonuló szíriai erők rákényszerítették a progresszivistákat
és a palesztinokat a heves ütközeteket követő fegyvernyugvásra, de a
feszültség nem csökkent. Sem katonailag, sem politikailag nem jutottak
közelebb a megoldáshoz. A szemben álló felek közötti ellenségeskedést
nem tudták megszüntetni. Ilyen légkörben 1977 márciusában mind-
eddig megmagyarázhatatlan körülmények között meggyilkolták Kamal
Dzsumblatot.

A libanoni válság megoldásában megnövekedett Szíria katonai, sőt
politikai szerepe. Szarkisz libanoni köztársasági elnök időnként talál-
kozott Damaszkuszban Asszad szíriai köztársasági elnökkel, hogy újabb
kísérletet tegyenek a válság megoldására. Az alapvető irányvétel az
volt, hogy ismét helyre kell állítani a libanoni államiságot, megterem-
teni és erősíteni a hadsereget, amely képessé válna a viszály tartós be-
szüntetésére és a politikai élet normalizálódásának szavatolására. A li-
banoni parlament megbízatását háromszor is meghosszabbították, mivel
ilyen körülmények között lehetetlen volt választásokat tartani. Időköz-
ben keresett menedéket, így aztán a csonka parlament nem sokat tehe-
tett. A háborúban gyakorlatilag szétesett a régebbi rendszer. A hadse-
reg feloszlott, mert mohamedán része nem volt hajlandó engedelmese-
kedni a keresztény tisztek parancsának. A kormánynak nem volt ereje
az ország irányítására. Formálisan az állam azonban létezett és törté-
nelmi furcsaságként tartotta magát.

A megnyugvás azonban nem tetszett a falangistáknak. Amikor egy
pillanatban Chamun hajlandónak mutatkozott elfogadni a minimális
kompromisszumot, Gemail lecsapott rá és szétverte fegyveres osztagait.
Összeütközésbe került Frangiéval, Libanon egykori köztársasági elnö-
kével is. A falangisták megölték Frangié fiát. Így aztán a falangisták
jobboldali táborában a szélsőségesek kerekedtek felül. Izrael segítségével
mind nagyobb ütemben fegyverkeztek. Gyorsan eljutottak odáig, hogy
az addig szövetségesnek és megmentőnek tartott Szíriát is egyszerre csak
ellenségnek és megszállónak kezdték érezni. Mind hangosabban és gyak-

rabban követelték a szíriaiak és palesztinok kivonulását Libanonból. Az új irányvonalat fejezte ki Hadad őrnagy váratlan jelentkezése, amikor is az Izraellel határos 6 kilométer széles és kb. 100 kilométer hosszú övezetben kikiáltotta a keresztény államot, a „Szabad Libanont”. Mintegy 2000 hívét teljes egészében az izraeli hadsereg fegyverezte föl, fizette és tartotta fenn. Hadad őrnagy szabadabban mozgott Izraelben, mint saját Libanonjában. Egyetlen célja, hogy kíméletlen harcot folytasson a palesztinok ellen, nyíltan követelve azok kiűzetését.

A libanoni helyzet az első percben káosznak tűnik, valójában azonban kirajzolódnak a libanoni jobboldal és Izrael összehangolt akciójának koordinátái. Izrael a libanoni területre való behatolásaival, légitámadásaival mindig készen állott arra, hogy új vizsályt támasszon, új feszültséget teremtsen. Szíria mintegy 30 000 katonája az úgynevezett „zöld” demarkációs vonal mentén állomásozik és kezében tartja a különféle kulcspozíciókat, köztük a Bejrút—Damaszkusz útvonalat. Ezzel az országot két szemben álló részre szakítják, de ezzel nem tudnak véget vetni az időnkénti összecsapásoknak, főleg a tüzérségi párharcoknak. A falangisták azonban még ebbe az állapotba sem nyugodtak bele, hanem mind gyakrabban támadták a szíriai katonákat. Minden ilyen összecsapás elodázza a politikai megoldás fölkutatását. A jobboldal éppen ezt akarja elérni. Még mindig abban bízik, hogy az övé lehet a végső győzelem, a hatalom oroszlánrésze.

Az összecsapások azonban semmit sem változtattak az erőviszonyokon. 1981 tavaszán a falangisták harcba keveredtek a szíriai erőkkel a Bek folyó völgyében. Azt akarták ugyanis, hogy a Bejrúttól keletre eső területüket összekapcsolják a túlnyomórészt keresztény lakosságú Zahle várossal a Bek völgyében. Nemcsak érzelmi okok vezényelték őket, hanem stratégiaiak is. Zahle ellenőrzése ugyanis egy lépés lenne a felé, hogy levágják a Bejrút—Damaszkusz útvonalat és kapcsolatba kerüljenek a Hadad őrnagy ellenőrzése alatt álló területtel. Ezzel a szíriai erők, főként a Bejrútban állomásozók, nehéz helyzetbe kerülnének, a palesztinokat pedig teljesen körülzárják. Számukra már csak a Földközi-tenger jelentené a kapcsolatot a világgal, márpedig közismert, hogy ez a tenger teljes egészében izraeli ellenőrzés alatt áll. Ezzel magyarázható, hogy a szíriaiaknak mindenáron meg kellett akadályozniuk a falangista tervek megvalósítását.

A Zahle körüli ütközet néhány új elemet tárt föl. Először is a falangisták stratégiáját, majd Izrael ekkor adta nyíltan a világ tudtára, hogy nemcsak Hadad őrnagyot, hanem Gemailt és Chamunt is támogatja. A harmadik új mozzanat Szíria eltökéltsége, hogy még nagyobb szerepet vállaljon a libanoni válságban. Izrael Zahle város környékén is a falangista erők segítségére sietett. Semmilyen törvényt nem tisztelve az izraeli repülőgépek mélyen behatoltak a libanoni terület fölé és a Bek völgyében lelőttek két szíriai helikoptert. Damaszkusz keményen reagált. A Bek völgyében SAM—6 rakétákat állítottak fel, amelyeket az izraeliek jól ismernek az októberi háborúból. Így keletkezett a „rakéta-

válság”, amelynek során Izrael vezetői dühödten fenyegetőztek, hogy megsemmisítik a szíriai rakétákat, ha azokat nem vonják vissza. Damaszkusz minden fenyegetőzésre nyugodtan, de határozottan válaszolt, hogy a rakétáknak csak védelmi jellegük van. Mindenképpen közvetlen veszéllyé vált az új arab—izraeli háború vagy esetleg a libanoni válság nemzetközi méretűvé dagadása.

A világ tehát ismét aggodalommal kezdte figyelni a libanoni fejleményeket. A két nagyhatalom gyorsan reagált. Moszkva Damaszkuszba küldte külügyminiszter-helyettesét, Washington pedig Phillippe Habibot, az elnök különmegbízottját. A szovjet megbízott rövid időt töltött Damaszkuszban és kevés szivárgott ki megbeszéléseiről. Csak azt hangsúlyozták, hogy a Szovjetunió eleget tesz a Szíriával kötött barátsági és kölcsönös segélynyújtási szerződésnek. Szíria ugyanis a Moszkvával való szoros kapcsolatok ellenére sokáig halogatta ennek az egyezménynek az aláírását. A libanoni események, majd az iraki—iráni háború kitörése azonban álláspontjának megváltoztatására bírta Szíriát és az egyezmény 1980 végén létre is jött. Ennek hatása aztán teljes egészében megnyilatkozott a „rakétaválság” idején.

Reagan különmegbízottja, ingázní kezdett Tel Aviv—Damaszkusz—Bejrút között, de Szaúd-Arábia segítségét is igénybe vette. Próbálkozása sokban emlékeztet Kissinger amerikai külügyminiszter korábbi tárgyalásaira. A hasonlóság mellett azonban van egy lényeges különbség. Kissinger zsidó származású, Habib ereiben pedig arab vér is folyik. Kissinger kétségtelenül elindította a Camp David-i megállapodáshoz vezető folyamatot, de azt mások fejezték be. Most viszont nehéz fölfedni, hogy Habib és Washington mit akar elérni. A két szuperhatalom ellentéte szembeütköző. Moszkva nemzetközi értekezletet sürget valamennyi érdekelt — beleértve a palesztinokat is — részvételével. Washington és Tel Aviv ezt elveti és valamilyen új jobboldali arab szövetséget kíván létrehozni, amely szembeeszegezne a „szovjet veszéllyel”. Az új szövetség lehetséges tagjai nem titkolják szembehelyezkedésüket a szovjet befolyással, de — mint ahogy azt Szaúd-Arábia is teszi — világosan ki mondják, hogy nem szövetkezhetnek Izraellel mindaddig, amíg az ilyen agresszív politikát folytat az arabok, külön pedig a palesztinok ellen. Számukra Izrael nagyobb veszély a kommunizmusnál. Ezt világosan meg is mondták Washingtonnak, de az arabok mind dühösebben veszik tudomásul, hogy az USA vezető körei ezt nem tudják fölfogni és macskul kitaranak Izrael mellett.

Libanoni válság időnként megnyugszik, de a kibontakozás még mindig nem látható. A szemben álló felfegyverzett táborok továbbra is harcra készen állnak. A falangisták többé nem titkolják szövetségüket Izraellel. Szíria számára elfogadhatatlan bármilyen arab szövetség Tel Avivval. A falanga mindinkább Libanon kettészakítására törekszik, külön keresztény államocskára kikiáltására. A 17 különféle politikai csoportot egyesítő nemzeti—progresszív front pedig Libanon szuverenitásának, függetlenségének és egységének a megőrzésére törekszik. A pa-

lesztinok számára Libanon az utolsó támpont, ahonnan még harcolhatnak jogaikért és nemzeti felszabadításukért. A palesztin mozgalom számára létszükséglet a nemzeti-progresszívista fronttal való szövetség. A számos tényezővel és sokfajta érdekléssel bonyolított közel-keleti válság Libanonban sűrűsödik. Ezért a libanoni rejtélynek még sok ismeretlen és megoldatlan eleme van. Egy londoni lap a probléma lényegét abban látja, hogy vajon az USA képes lesz-e tudomásul venni a palesztin realitást. Sokan nem tudtak vagy nem akartak belenyugodni ebbe a realitásba. E kérdés megválaszolásától függ mindenesetre a libanoni rejtély megoldása.

Fordította *Bálint István*